

SAKSA

HUHTIKUU 2023

MAAKATSAUS

SISÄLTÖ

JOHDANTO	4
SUOMEN SUURIN KAUPPAKUMPPANI TARJOAA UUSIA YHTEISTYÖMAHDOLLISUUKSIA	6
SAKSAN ENERGIARATKAISUT KAUASKANTOISIA TALOUDELLE	8
SOTA JA STRATEGISEN KILPAILUN KIRISTYMINEN HAASTAVAT SAKSAN ULKOPOLITIIKAN PERUSTAA.....	12
SAKSA HALUAA UUDISTAA EUROOPAN UNIONIA	14
SAKSAN UUSI ASENTO	16
Muutos on mahdollinen.....	17
Mahdollisuuksia Suomelle?.....	18
SUOMEN SUURIN VIENTIMARKKINA ON MURROKSESSA – JA SE AVAA MEILLE ISOJA MAHDOLLISUUKSIA	20
Friend-shoring	21
Energiaintensiivinen teollisuus murroksessa	21
Vihreä vety	22
Digisiirtymä – julkishallinto, terveydenhuolto, koulutus, yritykset ..	22
SAKSA KÄÄNTYY VÄHÄN JA HITAASTI ”HISTORIALLISESSA KÄÄNNEKOHDASSA”	23
SAKSAN ZEITENWENDE ON JUMISSA BYROKRATIAN RATTAISSA.....	26
SAKSAN MAAILMANLAAJUINEN AHK-VERKOSTO ON SUOMALAISTEN YRITYSTEN KÄYTÖSSÄ	28
KUN KULTTUURIT KOHTAAVAT LIIKE-ELÄMÄSSÄ: SAKSA JA SUOMI	29
Pari sanaa sanattomasta viestinnästä.....	29
Aikakäsityksissämme on eroja.....	30
Kuka päättää?	31
Suhteiden muodostaminen	31

JOHDANTO

Suomalaisille yrityksille Saksa on tuttu ja tärkeä vientimarkkina. Se on ollut tärkein kauppakumppanimme jo lähes kymmenen vuoden ajan. Monet suomalaiset tuotteet ja palvelut päätyvät Saksaan tai Saksan kautta muille markkinoille. Viime vuodet ovat tuoneet epävarmuutta kansainväliseen kauppaan, myös kauppaan Saksan kanssa. Maailmankauppa on murroksessa; pandemia, Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa ja siitä seurannut energiamurros ja talouden taantuma heijastuvat myös Suomen ja Saksan väliseen kauppaan.

Vientijohtajakyselymme mukaan geopoliittinen epävarmuus vaikuttaa lähes kaikkien vientiyriyten kannattavuuteen ja yrityksissä on ryhdytty varautumaan erilaisiin maailmankaupan riskeihin. Geopolitiikka on nyt jokaisen yrityksen työpöydällä. Sen on oltava yritysten johdon työlliställä, koska epävarmuus on suurta ja markkinoiden ymmärtäminen vaatii jatkuvaa päivittämistä. Meneillään on maailmankaupan murros, jossa jännitteet kasvavat ja protektionismi vahvistuu. Yriyten on opittava elämään ja menestymään epävarmoissa oloissa.

Venäjän hyökkäyssota on pakottanut Saksan irrottautumaan riippuvuudestaan Venäjään. Saksan irtaantuminen venäläisestä energiasta on opettanut maalle paljon. Se on ollut kallis oppi, joka on johtanut siihen, että energiamurros kohti puhtaampia ja vähähiilisempiä tuotantomuotoja sekä vihreä siirtymä etenevät nyt vauhdilla. Saksan taloudellinen riippuvuus Kiinasta on suurta, samoin riippuvuus kriittisistä raaka-aineista ja komponenteista. Saksassa on halua välttää Kiinan suhteen kriittisistä riippuvuuksista aiheutuvia riskejä. Myös Saksassa yritykset arvioivat nyt tuotanto- ja arvoketjujensa kestävyyttä. Suomalaisille yrityksille voi aueta uusia mahdollisuuksia, kun saksalaiset yritykset lokalisoivat tuotantoketjujaan ja hakevat kumppaneita ja tavaran-toimittajia Euroopasta.

Saksan rooli EU:n kilpailukyvyyn ja tulevaisuuden rakentajana on olennainen. Viime aikoina Saksan kyky tarjota johtajuutta EU:ssa on heikentynyt. Katse on ollut sisäisissä haasteissa, joita on riittänyt

**Nyt tarvittaisiin
kipeästi Saksaa ja
Ranskaa yhteistyöhön
muiden EU-jäsen-
maiden kanssa
rakentamaan EU:n
uutta kilpailukykyä**

erityisesti Venäjän hyökkäyssodan seurausten myötä niin maan taloudessa kuin energiasektorilla. Saksa on tukemalla omaa teollisuuttaan runsaskätisesti myös vääristynyt EU:n sisämarkkinoita ja vaikeuttanut täten muiden jäsenmaiden markkinoillepääsyä Saksaan. Nyt tarvittaisiin kipeästi Saksaa ja Ranskaa yhteistyöhön muiden EU-jäsenmaiden kanssa rakentamaan EU:n uutta kilpailukykyä, uudistamaan toimivia sisämarkkinoita sekä vahvistamaan transatlanttista kumppanuutta. Läntisten arvojen ja demokratian puolustamista mutta myös ilmastonmuutoksen ja luontokadon torjuntaa tehdään tehokkaammin transatlanttisessa yhteistyössä.

Saksan energian murros, panostukset vihreään siirtymään ja digitaalisuuteen luovat suuria mahdollisuuksia suomalaisille yrityksille. Kauppasuhteemme ovat hyvät ja Suomeen sekä suomalaiseen osaamiseen luotetaan. Osavaltioiden ja kaupunkien uudistushankkeet luovat konkreettisia mahdollisuuksia suomalaisille yrityksille.

Tiedontarve maailmankaupan mahdollisuuksista ja riskeistä on yrityksissä nyt valtavan suuri. Tähän katsaukseen olemme keränneet johtavilta asiantuntijoilta ajantasaisia tietoja Saksan markkinoista, vientimahdollisuuksista, taloudesta, ulko- ja turvallisuuspolitiikasta, energiamurroksesta sekä EU-politiikasta.

Saksa-katsaukseen ovat osaamistaan ja näkemyksiään jakaneet asiantuntijat mm. ulkoministeriöstä, Suomen Pankista, Ulkopoliittisesta Instituutista ja Suomalais-Saksalaisesta Kauppakamarista. Lämmin kiitos kaikille asiantuntijoille hyvästä yhteistyöstä.

Lenita Toivakka

Kansainvälisten asioiden johtaja, Keskuskauppakamari
Maajohtaja, ICC Suomi
lenita.toivakka@chamber.fi

SUOMEN SUURIN KAUPPA- KUMPPANI TARJOAA UUSIA YHTEISTYÖMAHDOLLISUUKSIA

Saksa on Suomen suurin kauppakumppani ja läheisyytensä ansiosta suomalaisille yrityksille luonnollinen markkina. Suomalaisyrityksillä on erittäin hyvät edellytykset menestyä Saksassa. Kysyntää on ilmastovoittojen saavuttamista ja digitalisaatiota tukeville ratkaisuille laajasti eri aloilla. Korkea osaaminen, myönteinen maakuva ja maiden väliset tiiviit suhteet tukevat osaltaan suomalaisyritysten menestystä. Kuva suomalaisyrityksistä luotettavina kumppaneina on korostunut globaalin epävarmuuden ja toimitusketjuvaikeuksien oloissa. Suomi ja Saksa ovat jo ennestään läheisiä ja samanmielisiä kumppaneita, mutta tuleva Nato-jäsenyytemme tuo kahdenvälisen yhteistyön vielä uudelle tasolle ja avaa uusia mahdollisuuksia.

Venäjän hyökkäyssodasta ja energiakriisistä johtuvien epävarmuustekijöiden vuoksi Saksan liittohallitus pitää entistä tärkeämpänä uudistaa maan talous perusteellisesti kohti ilmastoneutraaliutta vuoteen 2045 mennessä. Vihreään ja digitaaliseen siirtymään sekä infrastruktuuriin panostetaan. Pelkästään vuoden 2023 liittovaltion budjetissa on varattu n. 71,5 miljardia euroa investointeihin ilmastonsuojeluun, liikenteeseen, digitalisaatioon ja innovaatioihin. Vihreää siirtymää edistävät Saksan aiemmat päätökset ns. kaksoissiirtymästä (hiilestä luopuminen vuonna 2038, tai ideaalisti jo vuonna 2030, ja ydinvoimasta luopuminen vuonna 2023). Saksa pyrkii myös vähähiilistämään teollisuuttaan ja talouttaan, mikä tarjoaa mahdollisuuksia esimerkiksi teollisuudessa, biopohjaisissa pakkauksissa sekä älykkäissä kaupunkiratkaisuissa.

Anne Sipiläinen
Suurlähettiläs,
Suomen suurlähetystö,
Berliini

**Nato-jäsenyytemme
tuo kahdenvälisen
yhteistyön vielä
uudelle tasolle**

Saksan energiasektorilla on meneillään iso ja nopea muutos, joka tarjoaa liiketoimintamahdollisuuksia suomalaisyrityksille. Venäjän hyökkäyssodan alkamisen jälkeen liittohallitus on irtautunut venäläisestä fossiilienergiasta. Saksa on nopeuttanut tuuli- ja aurinkovoiman rakentamista, rakennuttanut pikavauhtia LNG-terminaaleja ja panostaa erityisesti vetyyn. Hallitus haluaa Saksasta vetyteknologioiden johtomarkkinan vuoteen 2030 mennessä. Tänä vuonna laaditaan uusi, aiempaa kunnianhimoisempi vetystrategia.

Digitaalisten ratkaisujen toimeenpano saa vauhtia vuonna 2022 julkaistusta digitalisaatiostrategiasta. Saksan tavoitteena on olla EU-maiden talouden ja yhteiskunnan digitalisaatioastetta mittaavan DESI-indeksin kymmenen parhaan joukossa (2022 Saksa oli 13., Suomi 1.). Digitalisaatiohankkeisiin on varattu aiempaa enemmän rahaa sekä liittovaltion budjetissa että edellisen hallituksen aloittamassa digitaalisen infrastruktuurin erityisrahastossa (Sondervermögen Digitale Infrastruktur). Liittovaltio panostaa julkisten palvelujen ja liikenteen digitalisointiin sekä valokuituverkon ja nopean mobiiliverkon rakentamiseen koko maahan. Koronakriisi toimi katalysaattorina Saksan terveyssektorin ja koulutuksen digitalisaation kehittämiseksi, ja nykyhallitus jatkaa tätä työtä.

Sekä vihreään että digitaaliseen siirtymään liittyy läheisesti mobiliteetin ja auto-teollisuuden murros, joka tarjoaa mahdollisuuksia suomalaisosaamiselle valmistavasta teollisuudesta akkuteknologiaan ja ohjelmisto-osaamiseen. Liittohallituksen tavoitteena on vähintään 15 miljoonaa sähköhenkilöautoa vuoteen 2030 mennessä. Nykyisellään vielä riittämätöntä latausinfrastruktuuria tullaan laajentamaan merkittävästi. Myös ohjelmistojen, datan ja tekoälyn rooli autoteollisuudessa tulee kasvamaan.

Mahdollisuuksia suomalaisosaamiselle on myös kuluttajaliiketoiminnassa ja elintarvikealalla. Koronakriisi kasvatti verkkokauppojen toimintaa, ja myyntiprosesseja ja asiakaspalvelua parantaville prosesseille on kysyntää. Luontoa ja puhtautta korostava maakuva tukee varsinkin Suomen elintarvikektorin vientipyrkimyksiä.

Merkittävä osa Saksan liiketoimintamahdollisuuksista on osavaltiotasolla, ja niiden hyödyntäminen edellyttää usein hyvää valmistautumista ja jalkatyötä sekä paitsi yleistä Saksan, myös osavaltion tai alueen tuntemusta. Henkilökohtaiset tapaamiset, vienninedistämismatkat ja messutapahtumat ovat Saksassa tärkeitä.

Vaikka Saksa on ollut pitkään Suomen suurin kauppakumppani, myös uutta ja hyödyntämätöntä yhteistyöpotentiaalia maiden välillä on paljon. Aina kannattaa kääntyä asiantuntevan Team Finland –verkoston puoleen!

SAKSAN ENERGIARATKAISUT KAUASKANTOISIA TALOUDELLE

Saksaa on totuttu pitämään euroalueen talouden veturina. Viime aikojen energiakriisi on kuitenkin koetellut sitä enemmän kuin monia muita euromaita, sillä Saksa on yhä hyvin teollisuusvaltainen maa ja osa sen teollisuudesta on varsin energiavaltaista. Energialaskujen nousu on koetellut myös kotitalouksia ja syönyt niiden ostovoimaa.

Olli Rehn
Pääjohtaja
Suomen Pankki

Viime vuonna energiakriisin pelättiin johtavan Saksan talouden syvään taantumaa. Loppuvuodesta alkoi kuitenkin näyttää, että pahimmalta säästyttiin – osin mittavien julkisten tukien ansiosta. Koko viime vuoden bkt kasvoi 1,9 prosenttia edellisestä vuodesta, koska alkuvuosi oli vahva. Vaikka bkt supistui vuoden viimeisellä neljänneksellä heinä–syyskuusta, sen odotetaan kasvavan tammi–maaliskuussa ja näin taantuma näyttäisi olevan vältetty.

**Saksa on
vuosikymmeniä
ollut matalan
inflaation mallimaa**

erityisesti maalle tärkeän autoteollisuuden tilannetta. Suuri myönteinen tekijä Saksan kasvu- ja inflaationäkymille on ollut energian hinnan lasku joulukuun puolivälistä lähtien.

Tämä vuosi tulee kuitenkin olemaan Saksalle IMF:n ennusteen mukaan viime vuotta selvästi heikompi ja bkt:n kasvun ennustetaan jäävän hyvin vaimeaksi. Saksan kuten koko euroalueen lähiaikojen kasvunäkymiä painavat laskeneet reaalitytulot ja rahoitusolojen kiristyminen. Positiivisia uutisia ovat Kiinan avautuminen koronasulusta sekä tarjontahäiriöiden helpottuminen, mikä Saksassa helpottaa

Eräiden yhdysvaltalaisen ja eurooppalaisten pankkien taseiden ja muun kestävyuden herkkyydet korkojen nousulle ovat aiheuttaneet merkittäviä markkinahäiriöitä kuluvan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä. Eurooppalaiset pankit

ovat olleet viime aikoina esillä tunnetun sveitsiläisen pankin tapauksen kautta. Eurooppalaisilla pankeilla on suoria saatavia Sveitsistä maltillisesti. Euroalueen pankkien kriisikestävyys – eli vakavaraisuus ja maksuvalmius – ovat hyvällä tasolla. Finanssikriisin jälkeen tiukennettu pankkisääntely ja -valvonta kantavat hedelmää. Euroalueen pankkien puskurit ovat nyt kaksinkertaiset verrattuna kriisiä edeltävään aikaan.

Euroalueen pankkien kriisikestävyys – eli vakavaraisuus ja maksuvalmius – ovat hyvällä tasolla

Saksa on vuosikymmeniä ollut matalan inflaation mallimaa. Kuitenkin myös Saksassa inflaatio kiihtyi viime syksynä kaksinumerosiin lukuihin ja on ollut syyskuusta lähtien korkeampi kuin euroalueella keskimäärin. Saksan samoin kuin euroalueen inflaatio saavutti huippunsa lokakuussa, jolloin se oli Saksassa jo 10,4 prosenttia kansallisin käsittein. Luku on korkein Saksassa mitattu inflaatiolukema sitten vuoden 1951 joulukuun. Koko vuoden keskimääräiseksi inflaatioksi (kansallisin käsittein) maan tilastoviranomainen Destatis kirjasi 7,9 prosenttia.

Energiahinnat ovat kaikkialla keskeisin syy edelleen korkeisiin inflaatiolukemiin, mutta joulukuussa energiainflaatio taittui edelliskuuhan verrattuna kaikissa suurissa euromaissa. Erityisen voimakasta energiainflaation pieneneminen oli Saksassa (noin 40 prosentista 25 prosenttiin), mitä suurelta osin selittää valtion joulukuussa maksama kertaluontoinen kompensatio kaasu- ja lämmityskuluihin. Helmikuussa Saksan YKHI-inflaatio hidastui 9,3 prosenttiin. Tässä on hyvä huomata, että energialaskuihin joulukuussa maksetun kertaluonteisen korvauksen poistuminen vaikeuttaa kuluttajahintojen vertailukelpoista laskentaa alkuvuoden ajan. Saksan teollisuus tarvitsee paljon toimitusvarmaa vihreää energiaa.

Saksassa teollisuustuotanto on kehittynyt jo usean vuoden ajan heikommin kuin euroalueella keskimäärin. Syyt ovat vaihdelleet ajoittain ja toimialoittain. Auto-teollisuus toipui viime vuonna sitä aiemmin vaivanneiden tuotannon pullonkaula-ongelmien helpottaessa. Sen sijaan kaasukriisistä kärsineen kemianteollisuuden tuotanto supistui merkittävästi.

Saksan raskaan teollisuuden kilpailukyky perustui pitkään halvan venäläisen energian varaan. Kun kaasun tulo Venäjältä loppui, sen hinta nousi jyrkästi. Se johti jopa tuotannon vähentämiseen kaasusta riippuvaisilla aloilla, ja Saksan koko teollisuustuotanto supistui viime vuonna.

Saksassa onkin syntynyt huoli siitä, pakeneeko sen teollisuutta ulkomaille halvemman energian perässä. Energiapolitiikka onkin nyt keskiössä, kun myös päästövähennystavoitteet ovat suuri haaste. Saksa pyrkii olemaan hiilineutraali vuonna 2045 (EU vuonna 2050), ja jopa 65 prosenttia tavoitteista tulisi olla täytetty vuoteen 2030 mennessä.

Kaasukriisiä on hoidettu osin säästämällä kaasun kulutuksesta ja osin neuvottelemalla pikavauhtia uusia toimitussopimuksia – etenkin nesteytetystä kaasusta. Samalla on panostettu LNG:n vaatimaan infrastruktuuriin kuten kelluviin kaasuterminaaleihin. Vaikka LNG ei ole hiilivapaata, sillä on rooli vihreän siirtymän ylimenovaiheessa.

Pidemmällä aikavälillä energiaintensiivisen teollisuuden pysyminen Saksassa edellyttää kohtuuhintaisen puhtaan energian saannin turvaamista. Osaratkaisua odotetaan vihreästä vedystä, mutta siihenkin liittyy monia haasteita. Saksa julkisti vuonna 2020 vetystrategiansa, joka perustuu pitkälti vedyn tuontiin, ei niinkään omaan tuotantoon. Saksan tavoitteena on kuitenkin vetytalouteen liittyvä teknologijohtajuus.

SOTA JA STRATEGISEN KILPAILUN KIRISTYMINEN HAASTAVAT SAKSAN ULKOPOLITIIKAN PERUSTAA

Saksan ulkopolitiikan keskeisiä piirteitä on ollut sen suhteellinen jatkuvuus. Saksan ulkopolitiikan suuret linjat muotoutuivat maailmansotien jälkeisinä vuosikymmeninä, kun Saksa vähitellen rakensi kansainvälisen asemansa uudelleen. Saksan kansainvälispoliittisiin kiintopisteisiin ovat perinteisesti kuuluneet Euroopan unionin jäsenyys, Natoon ja vahvaan transatlanttiseen suhteeseen nojaava puolustus, toimivaa Venäjä-suhdetta korostava Ostpolitik-perinne, monenkeskisen yhteistyön tukeminen, diplomatian ja ei-sotilaallisten välineiden korostaminen sekä vapaaseen maailman-kauppaan perustuva vientivetoinen talousmalli.

Tuomas Iso-Markku,
Vanhempi tutkija
Ulkopoliittinen
instituutti

Saksan ulkopolitiikan perusta on kuitenkin joutunut kasvavan paineen alle viimeistään 2010-luvulta lähtien. Osa Saksan linjauksista on ollut enenevässä määrin ristiriidassa sekä keskenään että kansainvälispoliittisen todellisuuden kanssa.

Tämä ilmeni erityisen selvästi Venäjän aloitettua helmikuussa 2022 täysimittaisen hyökkäyksensä Ukraina. Hyökkäys ajoi Saksan nopeasti arvioimaan uudelleen joitain ulkopoliittisia opinkappaleitaan. Saksa oli aiemmasta poiketen valmis ennenaikaisesti talouspakotteisiin Venäjää vastaan ja ryhtyi EU- ja Nato-liitolaistensa rinnalla tukemaan Ukrainaa myös asetoimituksin. Lisäksi maa ilmoitti merkittävistä panostuksista omaan sotilaalliseen puolustukseensa ja ryhtyi katkaisemaan riippuvuuttaan venäläisestä energiasta. Vaikka uusien linjausten toimeenpano ei aina ole vastannut odotuksia, käänne Saksan ulkopoliitikassa on merkittävä.

Saksan ulkopoliitikkaan kohdistuva haaste ei kuitenkaan rajaudu Ukraina. Sen sijaan Venäjän hyökkäys nivoutuu osaksi laajempaa kehitystä, jossa kansainväli-

Saksan talouselämä on monia muita riippuvaisempi Kiinasta markkina-alueena

siä suhteita leimaa yhä voimakkaammin suurvaltojen välinen strateginen kilpailu. Erityisen keskeisessä asemassa ovat Yhdysvallat ja Kiina, joiden välit ovat jatkuvasti kiristyneet.

Saksa alkoi herätä kilpaillumpaan maailmaan Donald Trumpin presidenttikaudella, jolloin Saksan keskeisimpiin kumppaneihin lukeutuva Yhdysvallat vetäytyi monista keskeisistä

monenvälisistä sopimuksista, alkoi tarkastella liittolaissuhteitaan entistä intressilähtöisemmin ja kyseenalaisti vapaakaupan hyödyt erityisesti suhteessa Kiinaan. Trumpin presidenttikausi olikin Brexitin ohella keskeinen syy sille, että Saksa alkoi varovasti omaksua Ranskan hellimää ajatusta Euroopan ”strategisestä autonomiasta”, vaikka ei sitä voimallisesti ole ajanutkaan.

Presidentti Bidenin kaudella Yhdysvallat on monessa suhteessa palannut Saksan toivomalle uralle, ja Ukrainan sota on vahvistanut transatlanttista suhdetta ja Natoa. Toisaalta Yhdysvaltojen kauppapolitiikassa on edelleen protektionistisia sävyjä. On myös mahdollista, että trumpilainen politiikka palaa Valkoiseen taloon tulevaisuudessa. Se vaatisi Saksalta uusia ulkopoliittisia vastauksia.

Omaa Kiina-suhdettaan Saksa alkoi useiden muiden eurooppalaisten maiden tavoin pohtia toden teolla Covid-19-pandemian myötä, joka paljasti globaalien tuotantoketjujen haavoittuvuuden sekä läntisen maailman riippuvuuden kiinalaisista hyödykkeistä ja raaka-aineista. Saksan talouselämä on lisäksi monia muita riippuvaisempi Kiinasta markkina-alueena. Saksalaista Kiina-keskustelua ovat edistäneet myös Xi Jinpingin hallinnon koventuneet sisä- ja ulkopoliittiset otteet, Kiinan ja Yhdysvaltojen kasvaneet jännitteet sekä Kiinan strateginen kumppanuus sotaa käyvän Venäjän kanssa.

Yhtäältä Saksa näkee Kiinan edelleen keskeisenä kauppakumppanina ja olennaisena liittolaisena ilmastonmuutoksen vastaisessa taistelussa. Toisaalta Saksa haluaisi välttää Kiinan suhteen niitä virhearviointeja, joita se on Venäjä-politiikassaan tehnyt. Kiina-kysymys on Saksassa saanut myös puoluepoliittisen ulottuvuuden: liittokansleri Olaf Scholzin sosiaalidemokraatit kannattavat tiiviiden kauppa- ja taloussuhteiden vaalimista, kun taas ulkoministeri Annalena Baerbockin vihreät ajavat arvopohjaisempaa ja kriittisempää Kiinapolitiikkaa. Suhteesta Kiinaan tulleeekin yksi merkittävimmistä koetinkivistä Saksan yrittäessä sopeutua strategisen kilpailun maailmaan.

SAKSA HALUAA UUDISTAA EUROOPAN UNIONIA

Sodan paluu Euroopan mantereelle on jättänyt varjoonsa Saksan nykyisen liittohallituksen tavoitteleman EU-poliittisen suunnanmuutoksen. Huomio on sen sijaan kiinnittynyt Saksan liittokanslerin Olaf Scholzin kykyyn johtaa koalitiollahitustaan sekä hänen suhteellisen vaisuun esiintymiseensä EU-pöydissä. Saksaa koskevien arvioiden taustalla vaikuttaa pitkäaikaisen liittokansleri Angela Merkelin väistyminen Saksan johdosta. Monissa viime vuosikymmenien syvissä EU-kriiseissä juuri Merkelin johtama Saksa nousi ratkaisijan rooliin. Lisäksi Saksan asema integraation moottorina toimivassa Ranska-Saksa -suhteessa vahvistui. Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa on asettanut Merkelin kauden ja Saksan johtoroolin uuteen valoon.

Juha Jokela
Ohjelmajohtaja
Ulkopoliittinen
Instituutti

Olaf Scholzin johtaman liittohallituksen keskeisin EU-poliittinen tavoite on EU:n vahvistaminen ja syventäminen. Hallitusta muodostettaessa vuonna 2021 tämä tavoite oli muuttunut Saksalle entistä tärkeämmäksi strategisen suurvaltakilpailun kiristyessä.

Merkelin kauteen liitetyn pysyvyyden ja maltillisten EU-reformien sijaan Scholzin liittohallitus on painottanut sekä tarvetta että Saksan valmiutta muutoksiin EU:ssa. Yksi merkittävimmistä linjauksista koskee EU:n laajentumista. Venäjän hyökkäyksen jälkeen liittokansleri Scholz on puhunut avoimesti uudesta isosta EU:n laajentumisaallosta. Tämän piiriin kuuluvat Länsi-Balkanin valtiot sekä Ukraina, Moldova ja mahdollisesti Georgia.

Siinä missä esimerkiksi Suomessa on keskusteltu jäsenyyskriteerien täyttämistä ja laajentumisen aikataulusta erityisesti Ukrainan suhteen, Saksa on kytkenyt laajentumisen osaksi EU:n uudistamista mukaan lukien EU:n perussopimusten avaamisen. Saksalle on selvää, että jopa 36 jäsenvaltion EU ei pysty toimimaan tehokkaasti nykyisillä säännöillä. Scholz on esittänyt muun muassa määränemistöpäätöksentekoon siirtymistä yhteisessä ulko- ja turvallisuuspolitiikassa ja

verotusasioissa. Lisäksi Saksa painottaa uudistuksia EU:n perusarvojen toteutumisen turvaamiseksi perussopimustasolla.

Merkittävistä linjauksista huolimatta Saksan kyvyn tarjota johtajuutta ja edistää yhteisiä ratkaisuja EU:ssa katsotaan heikentyneen Scholzin aikana. Ukrainan tukemiseen liittyvät sisäpoliittiset erimielisyydet ovat heijastuneet myös laajemmin Saksan EU-agendalle, esimerkiksi EU:n vihreään siirtymään ja energiakriisiin liittyen.

Brüsselin lisäksi myös Pariisissa on turhauduttu Saksaan ja liittokanslerin ongelmiin johtaa hallitustaan. Yksi esimerkki Ranska-Saksa -suhteen säröistä on se, että ensimmäistä kertaa historiassa maat peruivat kahdenvälisen ministeri-kokouksen syksyllä 2022. Taustalla vaikutti Saksan ilmoitus jopa 200 miljardiin euroon nousevasta kansallisesta energiatukipaketista. Paketti tuli yllätyksenä presidentti Emmanuel Macronille, joka on peräänkuuluttanut yhteisiä EU-tason toimia energiakriisiin vastaamisessa. Myös muissa jäsenvaltioissa huolestuttiin Saksan yksipuolisista tukitoimista ja niiden vaikutuksista kilpailuun.

Ranska-Saksa- suhteen ongelmat on hyvä huomioida, samoin liittokansleri Scholzin vaikeudet kansallisella ja EU-tasolla. Tämä ei kuitenkaan muuta EU:n ja integraation kehittämisen perusasetelmaa. Merkittäviä EU-uudistuksia ei käynnistetä eikä uusia kauaskantoisia politiikkalinjauksia tehdä ilman Berliinin ja Pariisin yhteisymmärrystä. Tämä puolestaan syntyy usein vaikeiden neuvottelujen tuloksena ja kompromissina.

Venäjän hyökkäyssodan ja kiristyneen strategisen suurvaltakilpailun oloissa Saksaan kohdistuu suuria odotuksia EU:n vahvistamiseksi. EU:n syventämiseen lähtökohtaisesti positiivisesti suhtautuva liittokansleri ja -hallitus sekä vahvempaa EU:ta peräänkuuluttava Ranskan presidentti saattavat löytää toisensa nopeastikin. Viitteitä tästä on Ranskan ja Saksan yhteisjulistuksessa, joka julkaistiin Elysee-sopimuksen 60-vuotismerkkipäivänä tammikuussa 2023. Julistuksessa EU:n suurimmat jäsenmaat iskevät pöytään monia EU-uudistuksia ja politiikkalinjauksia taloudesta laajentumiseen. Olaf Scholzin mukaan vastuu Euroopan eteenpäin menemisen edistämisestä ja tarvittavien esitysten tekemisestä lankeaa Saksalle ja Ranskalle.

**Venäjän hyökkäyssota
Ukrainassa on asettanut
Merkelin kauden ja Saksan
johtoroolin uuteen valoon**

SAKSAN UUSI ASENTO

Saksaa kutsuttiin vuosituhaten vaihteessa ”Euroopan sairaaksi mieheksi” johtuen sen vakavista kilpailukykyongelmista. Gerhard Schröderin hallitus uudisti maata ja erityisesti sen työmarkkinoita nk. Harz-reformeilla ja muilla uudistuksilla 2000-luvun alussa. Niillä leikattiin ja lyhennettiin työttömyysturvaa sekä tehostettiin aktiivista työvoimapolitiikkaa. Työmarkkinasääntelyä purettiin ja erilaisia palkkatukijärjestelmiä luotiin. Samaan aikaan tiivistettiin energiayhteistyötä Venäjän kanssa erityisesti edullisen maakaasun saannin turvaamiseksi. Erityisesti Saksan teollisuuden kilpailukyky parani valtavasti ja loi pohjan sen vientiin perustuvalla talousmenestykselle kuluneina vuosikymmeninä. Saksan Harz-reformit ovat esimerkki siitä, miten politiikalla voidaan parantaa kilpailukykyä sekä kasvua ja painaa työttömyys alhaiseksi.

Venäjän hyökkäys Ukrainaan paljasti Saksan riippuvuuden halvasta venäläisestä energiasta. Samalla tavalla sen suurimpaan vientimaahan Kiinaan ja muihin itsevaltaisiin maihin liittyvät riskit tulivat ilmeiseksi. Kiina on ollut jo pitkään Saksan tärkein kauppakumppani. Niiden yhteenlaskettu kauppa kasvoi viime vuonna 20 prosenttia ennätyskalliseen 300 miljardiin euroon. Saksa on muun muassa täysin riippuvainen Kiinasta harvinaisten maametallien tuonnissa. Samalla saksalaiset yritykset ovat jatkaneet suurtenkin kiinteiden investointien tekemistä Kiinaan.

Saksan vienti-ihmeen ulkoisten ja poliittisten riskien lisäksi myös sen kilpailukyky on rapistumassa. Viime vuosikymmenen Industrie 4.0 -investointiohjelma onnistui antamaan ensiapua keskisuuren (mittelstand) teollisuuden digitalisaatiolle, mutta Saksa on koko yhteiskuntana pahasti jäljessä digitalisaatioissa kilpailijamaihin verrattuna. Saksassakin on myös rakenteellinen työvoimapula, joka vaarantaa teollisuuden työvoimansaantia.

Juho Romakkaniemi
Toimitusjohtaja
Keskuskauppakamari

**Saksan vienti-ihmeen
ulkoisten ja poliittisten
riskien lisäksi myös
sen kilpailukyky
on rapistumassa**

Saksan jääräpäisyys pyrkiä eroon toimivasta ja turvallisesta ydinvoimasta ennen fossiilisia energianlähteitä on ollut erittäin kallis harjoitus. Siitä huolimatta Saksa on jäänyt jälkeen hiilidioksidipäästöjen vähentämisessä tavoitteistaan ja muista verrokkimaista. Sen vuotuinen hiilijalanjälki per asukas on noin puolet suurempi kuin Ranskan, Italian tai Espanjan. Itseään ilmastojohtajana pitävälle maalla, joka on käyttänyt kymmeniä miljardeja Energiewende-strategiaansa, on pitkä matka nollapäästöihin. Venäjän kaasun korvaaminen, ydinvoimasta luopuminen ja päästöjen leikkaaminen yhtä aikaa voi vielä osoittautua kalliiksi urakaksi.

Venäjän kaasun korvaaminen, ydinvoimasta luopuminen ja päästöjen leikkaaminen yhtä aikaa voi vielä osoittautua kalliiksi urakaksi

Muutos on mahdollinen

Vaikka Saksan ”liiketoimintamallin” perusteet ja vahvuudet ovat järkkyneet, ei sen peli ole kuitenkaan pelattu. Harz-reformit osoittivat, että rakennemuutos voidaan kääntää päättäväsillä toimilla voitokkaaksi. Teollisuuden irtautuminen kaasusta on sujunut pelättyä jouhevammin. Pelättyä teollisuuden joukkopakoa Saksasta ei ole nähty. Moni ennusti Saksalle syvää taantumaa vuodelle 2023, mutta ainakin toistaiseksi vuoden alun talousluvut ovat olleet varsin lupaavia. Ennusteiden mukaan Saksa todennäköisesti välttää taantumaa tänä vuonna.

Energiaintensiivinen tuotanto laski 13 prosenttia tammikuussa vuodentakaisesta, mutta teollisuustuotanto on kokonaisuutena pitänyt pintansa. Teollisuustuotannossa onkin tapahtunut enemmänkin toimitusketjujen uudelleenjärjestelyä. Saksassa tehdään jatkossa korkeamman katteen tuotantoa. Erityisesti energiaintensiiviset vaiheet tuotantoketjuissa tehdään jatkossa enenevissä määrin muualla.

Liittokansleri Olaf Scholz puhui Davosin talousfoorumilla tammikuussa ”Saksan uudesta nopeudesta” ilmastotavoitteiden saavuttamisessa. Tuore laki määrää tuuli- ja aurinkovoiman sekä sähkö- ja vetyverkkojen laajentamisen luvituksessa ohituskaistalle. Tällä pyritään nopeuttamaan vihreän siirtymän lupaprosesseja keskimäärin kahdella vuodella. Tänä vuonna Scholzin hallitus on yli kaksinkertaisesti maatuulipuistojen tarjouspyyntöjen määrän. Kunnianhimoinen tavoite on pystyttävä neljään tai viiteen uuteen tuulivoimalaan joka päivä 2030-luvulle asti.

2030 mennessä 80 prosenttia Saksan sähköntuotannosta pitäisi tulla uusiutuvi-
ta energialähteistä. Se on kunnianhimoinen tavoite.

Digitalisaatiossakin otetaan uusia edistysaskeleita Scholzin hallituksen ”Giga-
bitti-strategian” mukaan yli puolet saksalaisista kotitalouksista ja yrityksistä on
valokuituverkossa vuoteen 2025 mennessä ja kaikkien kotitalouksien pitäisi olla
yhteydessä vuoteen 2030 mennessä. Yksityisellä sektorilla suuret ja mittel-
stand-yritykset pärjäävät digikilpailussa hyvin, erityisesti suunnittelu- ja kone-
teollisuudessa. Mutta digitalisaation mahdollistamien tuottavuushyötyjen saavut-
taminen ottaa aikansa, vaikka yrityksiä infrastruktuuri parantuukin jatkuvasti.

Viimeinen haaste on eläköityvän työvoiman korvaaminen. Yrityksillä on jo nyt
vaikeuksia täyttää avoimia työpaikkoja. Ilman voimakasta työperäistä maahan-
muuttoa sekä työurien pidentämistä työllisten määrä uhkaa supistua nykyisestä
46 miljoonasta 39 miljoonaan vuoteen 2035 mennessä. Saksan vahvuuksina on
joustava työmarkkina ja tehokas työvoiman uudelleen koulutus toimivaa oppiso-
pimusjärjestelmää hyödyntäen.

Mahdollisuuksia Suomelle?

Saksan teollisuuden transformaatio luo mahdollisuuksia myös Suomelle. Suomen
panostaminen vihreään siirtymään kustannustehokkaasti mahdollistaa Suomen
integroitumisen Saksan teollisiin arvoketjuihin aiempaa paremmin. Ydinvoimaan
ja tuulivoimaan perustuva päästötön, toimitusvarma energia voi olla todella suuri
kilpailuvaltti meille.

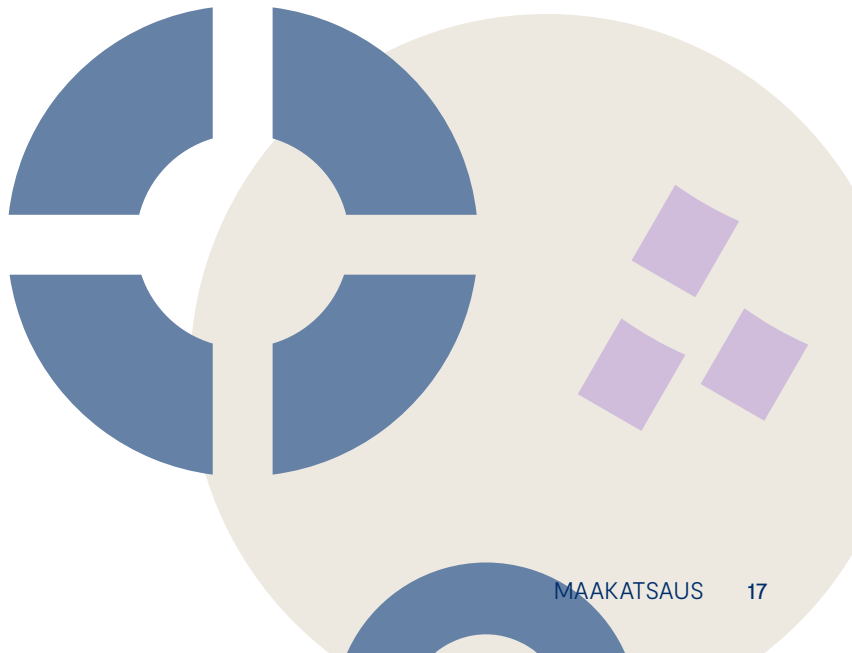
**Saksan vahvuuksina
on joustava työmarkkina
ja tehokas työvoiman
uudelleen koulutus
toimivaa oppisopimus-
järjestelmää hyödyntäen**

Suomi voi olla tärkeä osa
Saksan vetystrategiaa vihreän
vedyn tuottajana. Myös ener-
giaintensiivinen teollisuutemme
voi olla jatkossa yhä tärkeäm-
mässä roolissa esimerkiksi
Saksan teknologia- ja kemi-
anteollisuuden arvoketjuissa.
Suomen ei pidä luonnollisesti
tyytyä pelkkään välituotteiden
tuotantoon, mutta olemalla niissä
kilpailukykyinen ja panostamalla

TKI-ketjuihin, on meillä paremmat edellytykset pärjätä kilpailussa myös arvoketjujen huipulla.

Tämä vaatii toki myös kilpailukykyä Suomen työmarkkinoilta ja työn tuottavuudelta suhteessa Saksaan ja vaikkapa Ruotsiin. Sitä voi saavuttaa vain rohkeilla rakenneuudistuksilla. Me myös kilpailemme yhä enemmän kansainvälisen työvoiman saannissa Saksan ja muiden suurten eurooppalaisten maiden kanssa. Suomi ei välttämättä ensi alkuun ole kaikkein houkuttelevin vaihtoehto Eurooppaan tulijoille. Siksikin on tärkeä purkaa aktiivisesti turhat byrokraattiset esteet osamisperusteiselta maahanmuutolta.

Kaiken kaikkiaan, nyt on hyvä aika suomalaisille yrityksille Saksaan. Vaikka Saksan haasteet ovat suuria, on muutos käynnissä ja se avaa uusia mahdollisuuksia. Saksan teollisuuden arvoketjut ovat muutoksessa ja uusia, luotettavia kumppaneita haetaan. Myös digitalisaation hyödyntämisessä on syntymässä paljon potentiaalia. Kauppakamari haluaa olla kumppani Saksan markkinoista kiinnostuneille yrityksille.

SUOMEN SUURIN VIENTI-MARKKINA ON MURROKSESSA – JA SE AVAA MEILLE ISOJA MAHDOLLISUUKSIA

Saksan hallitus modernisoi Euroopan suurimman kansantalouden. Fokus siirtyy kriisiajan kysynnän tukemisesta tarjonnan muutoksen tukemiseen kestäväan ja digitaaliseen suuntaan. Maa on jäänyt jälkeen sekä kestävässä kehityksessä että digitalisaatiossa – aloilla, joilla Suomi on Euroopassa edelläkävijä. Samalla maailmankaupan alueellistuminen nostaa Euroopan ystävällismieliset maat Saksan fokukseen. ”Friendshoring” – tuotannon ja alihankinnan siirtäminen samoja arvoja jakaviin maihin – on Saksassa jo käsite.

Jan Feller
Toimitusjohtaja
Saksalais-Suomalainen
Kauppakamari

Saksa on ollut Suomen tärkein vientimaa vuodesta 2014 lähtien. Näin oli myös vuonna 2022. Suomen vienti Saksaan kasvoi 4,5 prosenttia noin 9,56 miljardiin euroon. Vienti Saksaan on näin saavuttanut pandemian edeltäneen tason – euromääräisesti. Koko Suomen viennin volyyymi sen sijaan alkoi vuoden 2022 kesällä laskemaan, ja sama kehitys näkyi myös Suomen viennissä Saksaan. Syy euromääräiseen kasvuun on mm. metallien, raudan ja teräksen viennissä, joita vietiin Saksaan lähes sama määrä kuin edellisvuonna, mutta joiden arvo on noussut merkittävästi. Myös esimerkiksi sähkökoneiden vienti on kasvanut.

Saksan talouden pelätty katastrofi onkin peruttu, maan talous ei luisunut taantumaa ja ennusteet vuodelle 2023 ovat lievästi positiivisia. Vauraan Saksan investointivelka on noussut viime vuosikymmenen aikana huimaa vauhtia ja Saksa alkaa nyt kirimään umpeen tätä jälkimatkaa. Samalla maa alkaa investoimaan tietoisesti digivihreään siirtymään. Jokaista saksalaista koskeva esimerkki tälle löytyy asuinrakennuksista: Saksan 19 miljoonasta asuinrakennuksesta kolmannes kuuluu alimpaan energiatehokkuusluokkaan ja vaatii energiasaneerausta lähi-

aikoina. Puolet asunnoista lämpenee vielä maakaasulla, mutta ei enää kauan: Uusien kaasulämmitysten asentaminen halutaan kieltää vuodesta 2024.

Friend-shoring

Ukrainan sota on vauhdittanut Saksan pyrkimyksiä vahvistaa taloussiteitä samaa arvopohjaa jakaviin maihin. Samalla kun yritykset vähentävät toimitusketjujensa riippuvuutta Kiinasta ja Venäjältä, rakennetaan uusia ja tiiviimpiä suhteita erityisesti Euroopan sisällä. Saksalaiset yritykset ovat perustaneet strategisia ostotiimejä, jotka ovat jo ostaneet Suomesta korvaavia tuotteita. Saksalais-suomalaiselle kauppakamarille on viime vuoden aikana tullut säännöllisesti kyselyitä, joissa etsitään näiden maiden tuotteille korvaavia toimittajia.

Myös Saksan hallitus solmii kiihtyvää vauhtia yhteistyösopimuksia ystävällismielisten maiden kanssa: Norjan kanssa on solmittu vetysopimus, liittokansleri ja puoli hallitusta matkusti maaliskuun puolivälissä Japaniin keskustelemaan yhteistyöstä raaka-aineiden ja energian saralla. Suomella ja suomalaisilla yrityksillä on tässä erinomaiset mahdollisuudet asemoida itseään luotettavaksi, strategiseksi kumppaniksi. Suomi-kuva Saksassa on valmiiksi positiivinen.

Ukrainan sota on vauhdittanut Saksan pyrkimyksiä vahvistaa taloussiteitä samaa arvopohjaa jakaviin maihin

Energiaintensiivinen teollisuus murroksessa

Saksa käy paraikaa läpi kolminkertaisen energiamurroksen: Maa on päättänyt luopua ydinvoimasta, hiilestä, ja venäläisestä maakaasusta. Uusiutuvan energian osuuden kasvattaminen vaatii tuntuvia investointeja sähköverkkoon, sekä kulutuksen ja tuotannon jouston lisäämiseen. Pelkästään verkkoyhtiö Tennet ilmoitti seuraavan kymmenen vuoden investointitarpeiksi 60 miljardia euroa. Kapasiteetin lisäys, älyverkon rakentaminen ja joustava sähköntuotanto tuovat alan suomalaisyrityksille tulevien vuosien aikana liiketoimintamahdollisuuksia.

Samalla Saksassa opitaan paraikaa hyväksymään, että halvan energian aika on pitkäksi ajaksi ohi: tuulilanteesta riippuen sähkö on viime vuoden aikana ollut Suomessa jopa 95 prosenttia edullisempaa kuin Saksassa, kalliimpaankin aikaan

sähkö on meillä ollut puolet halvempaa. Tämä vaikuttaa Suomen vienti- ja investointimahdollisuuksiin kahdella tavalla. Toisaalta Saksan energiantensiivinen teollisuus on nyt siirtämässä uutta tuotantoaan matalan energiahintojen maihin, ja toisaalta Suomen energiantensiivisen teollisuuden tuotteet ovat Saksassa selkeästi kilpailukykyisempiä kuin aikaisemmin.

Vihreä vety

Suuren maakaasu-infran omaava Saksa on viime vuosien aikoina alkanut myös vahvasti panostamaan vihreään vetyyn. Ennusteiden mukaan maa pystyy tuottamaan vuonna 2030 neljänneksen tarvitsemastansa vihreästä vedystä itse – loput on hankittava muualta. Suomen suunnitelmat kymmenkertaistaa tuulivoimakapasiteettinsa kohtaavat tässä tilanteessa vahvan kysynnän. Suomessa ja Ruotsissa sähkön hinta oli vuonna 2022 myös koko Euroopan Unionin alhaisin. Koska vedyn vieminen on kannattavaa lähinnä putken kautta, ovat Suomesta Ruotsin ja Baltian maiden kautta Saksaan suunnitellut vetyputket tärkeitä.

Samalla Saksassa on johtavaa osaamista vedyn tuotantoratkaisuissa – Saksassa kehitetyt elektrolysaattorit ovat maailman kärkeä, ja siksi niitä ollaan hankkimassa myös Suomen vetylaitoksiin.

Digisiirtymä – julkishallinto, terveydenhuolto, koulutus, yritykset

Koronapandemian odotettiin johtavan Saksassa digiloikkaan. Etätyön osalta näin on osin käynyt, mutta Saksan todellinen digimurros odottaa kuitenkin vielä tuloaan. Saksan kauppakamarien 4000 yritykselle tekemän kyselyn perusteella digisiirtymä on hidasta, koska siihen ei ole resursseja eikä aikaa, digitaalinen infra on riittämätön, järjestelmien päivittäminen on vaikeaa, ja kustannukset ovat korkeat. Erityisesti kauppa, teollisuus ja liikenne antavat itselleen melko heikkoja arvosanoja digitalisaation asteesta. Toisaalta yli 90 prosenttia yrityksistä odottaa, että datan hyödyntäminen omassa liiketoimintamallissa tulee lisääntymään. Kun Saksa ei pysty muutokseen itse, osaaminen on ostettava ulkopuolelta. Saksalais-suomalainen Kauppakamari vie vuodessa 20–30 suomalaisyritystä Saksan markkinoille, kilpailija-analysistä kylmäsoittoihin ja valmiisiin asiakastapaamisiin. Näistä yrityksistä on ollut yli kolmannes eri digialan yrityksiä – kysyntää siis on.

SAKSA KÄÄNTYY VÄHÄN JA HITAASTI ”HISTORIALLISSA KÄÄNNEKOHDASSA”

Taloudellisten etujen turvaaminen on etusijalla. Sotilaallista vastuuta ja johtajuutta väistellään entiseen tapaan, koska kansan syvien rivien tahtotila ei ole merkittävästi muuttunut.

Keskustelin tammikuussa 2022 kahden hyvin koulutetun kolmekymppisen saksalaisen kanssa siitä, voidaanko laajamittainen sota Ukrainassa vielä estää. Nuorten miesten näkemys oli, että voidaan ja pitää. Vastuun he sysäsivät Saksan ja Yhdysvaltain hallituksille, Euroopan unionille ja Natolle.

”Miksi Venäjän kanssa ei neuvotella kompromissia. Miksi ei anneta tietyissä asioissa periksi niin, että rauha säilyy”, keskustelukumppanini kysyivät.

Nuo kysymykset selittävät osaltaan sitä, miksi liittokansleri Olaf Scholzin 27. helmikuuta 2022 julistama ”Zeitenwende”, historiallinen käännekohta, ei ole ollut sitä, mitä liittolaiset Saksalta odottivat.

Paino on sanalla liittolaiset. Saksalaiset itse saivat jotakuinkin sen, mitä odottivat.

Saksa kääntyy vähän ja hitaasti, koska myös historiallisista rasisitteista vapaammat nuoret sukupolvet suhtautuvat varauksellisesti kaikenlaiseen sotimiseen. Se ei tarkoita, että Venäjän hyökkäystä Ukrainaan tuomittaisiin tai että Ukrainan puolustustaistelua ei tuettaisi.

Tapio Nurminen
Toimittaja, CEO
Nouhou Productions

**Energiäkäännepois
Venäjältä tulevasta
kaasusta on ollut
mittava**

Kyse on enemmän syvään iskostuneesta periaatteellisesta sodan kyseenalais-
tamisesta. Se, että Venäjä on aloittanut meneillään olevan sodan ja on siinä
osapuolena, tuo historiallisista syistä oman kitkerän lisämausteensa.

Taustalla on 1960-luvulta periytyvä liennytysspolitiikka suhteessa entiseen Neu-
vostoliittoon. Legendaarisen demarikansleri Willy Brandtin luoma opinkappale on
Scholzin johtamille Saksan sosiaalidemokraateille edelleen mieluummin enem-
män kuin vähemmän pyhä, mutta myös oikeisto seisoi sen takana vuosikymme-
nestä toiseen.

1990-luvuta lähtien kiitollisuus on ollut yksi hallitseva tekijä, kun Saksassa on
linjattu suhdetta Venäjään. Neuvostoliiton viimeisen johtajan Mihail Gorbatshovin
panos Berliinin muurin murtumisessa ja rauhallisesti sujuneessa Saksojen yhdis-
tymisessä oli ratkaiseva.

Vaikka EU:n mahtitalouden suhde Venäjään on kimurantti, se on kiilannut yhdeksi
Venäjän hyökkäystä torjuvan Ukrainan suurimmista tukijoista sekä sotilaallisesti
että taloudellisesti. Toisaalta Saksan omaa puolustusvalmiutta Scholzin hallitus
on vahvistanut paljon maltillisemmin kuin mitä ”Zeitenwende”-puhe antoi odot-
taa.

Panostukset on keskitetty maan taloudellisten kivijalkojen ja kilpailukyvyyn vah-
vistamiseen ja palauttamiseen. Eli juuri siihen, mitä saksalaisten enemmistö on
eniten odottanut.

Toisen maailmansodan syntien jälkeen vahva talous ja vakaa Saksan markka
olivat niitä asioita, joista saksalaiset saivat olla ylpeitä. Hyvin matalan profiilin
kansallistunto rakentui vuosikymmenten ajan paljolti niiden varaan.

Kun euro syntyi, markka meni, mutta vahva talous jäi. Yhdistymisen jälkeisten
Saksan hallitusten dramaattinen virhe oli se, että kansantalouden kilpailukyky
rakennettiin halvan venäläisen energian varaan.

Tämä virheen Scholz ja hänen hallituksensa vihreä energiaministeri Robert
Habeck ovat korjanneet häkellyttävän nopeasti. Energiakäänne pois Venäjältä
tulevasta kaasusta on ollut mittava.

Erityisesti vihreään siirtymään ja päästötavoitteisiin liittyviä massiivisia haastei-
tä riittää vielä taklattavaksi, mutta Saksan teollisuuden ja kansalaisten kannalta
akuuteimmat ongelmat on selätetty: energian hinta on palautettu järkevälle

tasolle, inflaatio ei muutenkaan laukkaa hallitsemattomasti, teollisuuden pyörät pyörivät eikä energiakriisi vienyt läheskään niin paljon työpaikkoja kuin pelättiin.

Euroopan suurin ja vahvin on vienyt energiasavottaansa eteenpäin kiistatta itsekkäästi oma etu edellä. Kun saksalaisilta päättäjiltä kysyy, miksi näin, he yleensä vastaavat kysymyksellä: Mikä EU-maa ei reagoinut kriisiin itsekkäästi ja oma etu edellä?

Liittokansleri Olaf Scholz on peräänkuuluttanut myös globaalia ”Zeitenwendeä”, jossa Euroopan unionin pitää hänen mielestään olla entistä autonomisempi strateginen toimija. Käytännössä EU:n on linjattava, minkälaisen roolin se ottaa USA:n ja Kiinan välisessä hegemoniataistelussa.

Myös tätä laajempaa historiallista käännekohtaa Scholz lähestyy talous edellä.

Toki Saksa hänen johdollaan panostaa entistä enemmän strategiseen autonomiaan ja suhtautuu kiinalaisten investointeihin entistä varauksellisemmin. Washingtonin ja joidenkin EU-kumppaneiden nurinoista huolimatta saksalaisen teollisuuden kilpailukyky ja työpaikat ovat kuitenkin tarvittaessa aina etusijalla. Saksalla ei yksinkertaisesti ole varaa eikä edes mahdollisuutta purkaa Kiina-riippuvuutta samalla tavalla kuin mitä tehtiin Venäjän kanssa.

Venäjän hyökkäys Ukrainaan oli ”Zeitenwende”, joka muuttaa Eurooppaa ja koko globaalia geopoliittista ja geotaloudellisesta asetelmaa ratkaisevasti. Saksa muuttuu kuitenkin oletettua vähemmän ja hitaammin, koska saksalaiset eivät ole valmiita sellaiseen muutokseen, jota EU:n suurimmalta ja vahvimmalta odotetaan.

Saksasta ei vielä pitkään aikaan eikä välttämättä koskaan tule Euroopan taloudellista ja strategista johtovaltiota. ”Zeitenwende” pikemminkin vain vahvistaa Saksan mainetta omaa napaa tuijottavana hitusen saamattomana hegemoniavaltiona. Mainetta, jonka Scholzin edeltäjä Angela Merkel pitkälti loi.

Käytännössä EU:n on linjattava, minkälaisen roolin se ottaa USA:n ja Kiinan välisessä hegemoniataistelussa.

SAKSAN ZEITENWENDE ON JUMISSA BYROKRATIAN RATTAISSA

Saksan liittokansleri Olaf Scholz kuvasi Venäjän hyökkäystä Ukrainaank helmikuussa 2022 Zeitenwendeksi, aikakauden muutokseksi. Reaktiona hyökkäykseen hän muotoili viisi vastausta: Ukrainan aseellinen tukeminen, pakotteet Venäjää vastaan, NATO-joukkojen vahvistaminen itäisellä reunustalla, Saksan asevoimien varustaminen 100 miljardin euron erikoisrahastolla (Sondervermögen) ja puolustusmenojen nostaminen NATO:n vaatimaan kahteen prosenttiin sekä Venäjän energiasta irtautuminen.

Minna Ålander
Tutkija
Ulkopoliittinen Instituutti

Vuotta myöhemmin Zeitenwenden toteutumista arvioidessa riippuukin sen osa-alueesta, kuinka pitkälle Saksa on päässyt. Ukrainan tuessa on otettu huomattavia harppauksia: aseellisen tuen antaminen Ukrainalle oli (ja on osittain edelleen) hyvin vaikea päätös. Saksan mittakaavassa onkin vallankumouksellista, että vuoden aikana Saksan aseapu Ukrainalle on kehittynyt viidestä tuhannesta kypärästä, joista niistäkin kiisteltiin, saksalaisvalmisteisten taistelupanssarivaunujen lähettämiseen Ukrainaank. Pakon edessä Saksa on myös päässyt yllättävän nopeasti ja tehokkaasti irti energiariippuvuudestaan Venäjäs-
tä – mitä osittain siivitti se, että Venäjä itse laittoi Saksan kaasuhanan kiinni viime syyskuussa. Saksa aluksi keväällä 2022 jarrutti EU:n energiapakotteita Venäjää vastaan jonkin verran oman kaasuriippuvuutensa vuoksi, mutta se on nyt jäänyt historiaank.

Ukrainan tuessa on otettu huomattavia harppauksia

Pahiten Zeitenwendessä tökkii edelleen Saksan asevoimien eli Bundeswehriin varustaminen, mikä osaltaan vaikuttaa suoraan myös Saksan kykyyn panostaa NATO:n yhteisiin ponnistuksiin. Saksa johtaa parhaillaan NATO:n nopean toiminnan joukkoja (Very High Readiness Joint Task Force, VJTF). Tehtävään

valmistautuessaan joulukuussa harjoituksen yhteydessä Saksan kaikkiin 18 ”Puma”-rynnäköpanssarivaunuun tuli teknisiä vikoja joukkojen heikkojen taitojen ja virheellisen tai puutteellisen huollon vuoksi. Näin ollen Saksan oli otettava vanhemmat ”Marder”-rynnäköpanssarivaunut NATO:n nopean toiminnan joukkojen tehtäviin. Puma-vaunujen ongelmat ovat kuitenkin vain viimeisin esimerkki pitkässä puutelistassa, joka sisältää myös lentokunnottomia hävittäjiä ja käyttökelvottomia sukellusveneitä. Liittokansleri Scholz itsekin totesi Zeitenwende-puheessaan, että Saksa tarvitsee ”lentokoneita, jotka lentävät, ja laivoja, jotka voi laskea vesille”.

Scholzin lupaaman 100 miljardin euron erikoisrahaston oli tarkoitus olla nopea ratkaisu ensi hätään, jotta asevoimat saataisiin taas jonkinlaiseen toimintakuntoon. Vuoden aikana euroakaan ei ole kuitenkaan vielä käytetty (kylläkin noin kolmannes korvamerkitty eri hankintoihin) ja Saksan parlamentin Bundeswehr-valtuutettu totesi tuoreeltaan, että muutosta parempaan ei ole edelleenkään havaittavissa armeijan kasarmeilla. Päinvastoin, Saksan Ukrainalle antama aseapu on entisestään tyhjentänyt asevoimien varastoja, eivätkä korvaustilaukset teollisuudelle ole lähteneet käyntiin.

Saksan asevoimien ongelmat ovatkin laajalti rakenteellisia. Sen vuoksi rahan kaahtaminen Bundeswehriin ei yksistään auta ratkaisemaan niitä. Saksan asevoimat joutuivat eurokriisin yhteydessä ankan säästökuurin kohteeksi ja niiden kapasiteetti ajettiin alas kovalla kädellä. Lisäksi rakenteelliset uudistukset lamauttivat tehokkaan toiminnan: puolustusministeriön ja asevoimien yhteistyö tökkii pahasti, koska Bundeswehriellä ei historiallisista syistä ole pääesikuntaa (Generalstab) ja 2010-luvulla myös puolustusministeriön kolme vastaavaa koordinaatioelintä lakkautettiin. Näin ollen Saksan puolustusministeriössä ja asevoimissa päätöksentekohierarkiat ovat epäselviä, mikä tekee nopeista uudistuksista mahdottomia.

Kaiken taustalla ovat pohjimmiltaan kuitenkin Saksan poliittiset ja yhteiskunnalliset kasvukivut Venäjän hyökkäyssodan aiheuttamien muutosten suhteen. Sotilaallinen mahti ei – hyvästä syystä – istu Saksan identiteettiin eivätkä saksalaiset tue ajatusta maansa puolustuspoliittisesta johtoasemasta. Toisaalta Saksan on Euroopan suurimpana talousmahtina otettava enemmän vastuuta Euroopan turvallisuudesta. Henkisessä Zeitenwendessä tulee kuitenkin menemään aikaa.

**Henkisessä
Zeitenwendessä
tulee menemään
aikaa**

SAKSAN MAAILMANLAAJUINEN AHK-VERKOSTO ON SUOMA- LAISTEN YRITYSTEN KÄYTÖSSÄ

Saksalais-Suomalainen Kauppakamari on osa Saksan kauppakamarien globaalia ulkomaanverkostoa (Auslandshandelskammer, AHK). AHK on yksi maailman suurimmista vienninedistämisen organisaatioista. Sen sanotaan olevan Saksan vahvan viennin salaisuus. Verkostolla on 153 AHK-toimipistettä 93 maassa, ja niiden yli 2 000 asiantuntijaa ovat hyvin verkostoituneita paikallisen elinkeinoelämän kanssa.

Suomalaiset yritykset ovat voineet vuodesta 2017 hankkia Saksan ulkomaankauppakamareiden kansainvälistymispalveluita kaikkialla maailmassa samoilla ehdoilla kuin saksalaisyrietykset. AHK-verkoston avulla jo yli 20 suomalaisyritystä on pääsyt Saksan lisäksi muille uusille markkinoille, löytänyt joint venture-kumppanin, saanut ovia auki ministeriöihin tai heille on tehty selvityksiä paikallisen markkinan tuotevaatimuksista.

Lotta Westerlund
Varatoimitusjohtaja
Saksalais-Suomalainen
Kauppakamari
AHK Finland

**AHK on yksi
maailman
suurimmista
vienninedistämisen
organisaatioista**

Maailmalla 90 maassa yli 1000 asiantuntijan voimin toimiva Saksan kauppakamarien AHK-verkosto on myös vientiyritystemme käytettävissä. Keskuskauppakamarin ja Saksan teollisuus- ja kauppakamarin DIHK:n yhteistyösopimus takaa suomalaisille AHK-palvelut samoilla ehdoilla ja hinnoilla kuin saksalaisille yritysasiakkaille. AHK-verkosto on harkinnanarvoinen ja erilainen vaihtoehto markkinoille menoon.

Lisätietoja:

Lotta Westerlund, varatoimitusjohtaja (lotta.westerlund@dfhk.fi)
<https://www.ahkfinnland.de/maailmalle>

KUN KULTTUURIT KOHTAAVAT LIIKE-ELÄMÄSSÄ: SAKSA JA SUOMI

Saksalaisissa ja suomalaisissa viestintätavoissa on eroja, jotka korostuvat erityisesti liike-elämässä. Saksalaiset tunnetaan suorasta kommunikaatiostaan. Heillä on tapana puhua rehellisesti, selkeästi, ja joskus saksalainen viestintätyyli saattaa tuntua suomalaisittain jopa hyökkäävältä, sillä saksalainen saattaa kyseenalaistaa ja keskeyttää – kiinnostuksen osoituksena. Suomalaiset ovat yleensä epäsuorempia ja välttelevät vastakkainasettelua, vaikka suomalainen viestintätyyli onkin välitöntä. Tämä voi joskus johtaa väärinkäsityksiin, varsinkin jos saksalaiset tulkitsevat suomalaisen kohteliaan “mietimme asiaa” myöntymisen merkiksi. Vaikka rehellisyys on välttämätöntä sekä saksalaisessa että suomalaisessa yrityskulttuurissa, erot näkyvät selkeimmin siinä, etteivät saksalaiset välttele konflikteja vaan ottavat vaikeatkin asiat heti puheeksi. He arvostavat rehellisyyttä ja suoruutta ja voivat tulkita välttelevän käytöksen epärehellisyudeksi. Sitä vastoin suomalaiset saattavat pitää suoraa kritiikkiä vastakkainasetteluna ja suosivat epäsuoraa lähestymistapaa.

Mikaela Jaanti

Saksalais-Suomalainen
Kauppakamari
AHK Finland

Pari sanaa sanattomasta viestinnästä

Sanaton viestintä on toinen tärkeä osa liiketoimintakulttuuria, joka eroaa Saksan ja Suomen välillä. Näiden erojen ymmärtäminen voi auttaa välttämään väärinkäsityksiä ja luomaan kestäviä liikesuhteita.

Saksalaisilla on tapana pitää noin käsivarren mittainen etäisyys toistensa välillä puhuessaan riippuen siitä, kuinka hyvin he tuntevat toisensa. Sitä vastoin suomalaisilla on yleensä suurempi henkilökohtainen tila, ja he voivat tuntea olonsa epämukavaksi, jos joku seisoo liian lähellä.

Ihmiset eivät yleensä kosketa toisiaan kovin paljon tapaamisen aikana Saksassa, elleivät he ole läheisiä ystäviä. Toisen olkapäällä tai käsivarrella koskettaminen ikään kuin jonkin asian korostamiseksi on yleensä hyväksyttävää, mutta muuten koskettelua ei pidetä hyväksyttävänä. Suomalaiset ovat yleensä fyysisesti vieläkin pidättyväisempiä eivätkä välttämättä kosketa toista muuten kuin tervehdyksen tai hyvästelyn aikana.

Aikakäsityksissämme on eroja

Saksalaisilla on suomalaisiin verrattuna erityisen pitkä aikahorisontti. Ratkaisu ongelmaan täytyy toimia myös pitkälle tulevaisuuteen, eikä vain tämänhetkiseen haasteeseen. Tämä saattaa tehdä saksalaisyrittäjistä joskus vähemmän ketteriä, samalla se luo pohjan pitkäjänteiselle toiminnalle. Tilanne, jossa suomalaisyritys ostaa saksalaisyrittäjän, ja kertoo rakentavansa tulevaisuutta yhdessä uuden tytäryhtiön kanssa, voi tuntua saksalaisista pelottavalta tai amatöörimäiseltä – miten joku voi ostaa yrityksen ilman, että heillä on valmis viiden vuoden suunnitelma? Täsmällisyys on Saksassa erittäin tärkeää. Kokouksiin ja tapaamisiin saavutaan ajoissa, ja muutaman minuutin etuajassa saapuminen on kunnioituksen merkki. Toisaalta ei ole sopivaa saapua tapaamiseen kovin paljon ennen

kokouksen alkamista. Myöhästymistä voidaan pitää merkinä epäkunnioituksesta ja se voi vahingoittaa liikesuhteita. Sama pätee deadlineihin: saksalaiset suhteutuvat määräaikoihin hyvin vakavasti ja tehtävät suoritetaan etuajassa aina kun mahdollista. Projektin myöhästymisen tai toimittamatta jättäminen ajallaan voi johtaa luottamuksen menettämiseen. Projektista riip-

Saksalaisilla on suomalaisiin verrattuna erityisen pitkä aikahorisontti

puen määräajat ovat Suomessa usein joustavampia ja ajanhallintaan suhtaudutaan rennommin. Kokouksiin valmistaudutaan Suomessa lyhyemmällä aikavälillä ja spontaanit tapaamiset ovat yleisempiä kuin Saksassa. Saksalainen päätöksenteko saattaa välillä vaikuttaa jähmeältä tai hitaalta, mutta ero juontuu erilaisesta suhtautumisesta aikaan.

Kuka päättää?

Saksalaiselle yrityskulttuurille on tyypillistä hierarkkinen rakenne, jossa eniten työkokemusta tai asiantuntemusta omaavan henkilön odotetaan johtavan ja tekevän päätöksiä. Erityisesti perinteisissä yrityksissä työntekijöiden odotetaan noudattavan ohjeita ja kunnioittavan esihenkilöitään. Sen sijaan suomalainen yrityskulttuuri on tasa-arvoisempaa ja keskittyy tiimi- ja yhteistyöhön. Jokaisen mielipide on arvostettu riippumatta hänen asemastaan tai iästään.

Saksassa auktoriteetin ja alaisten välillä on edelleen usein selkeä ero. Suomessa auktoriteettia korostetaan vähemmän ja hierarkiaan suhtaudutaan rennommin. Ei ole harvinaista, että ylimmät johtajat noudattavat avoimien ovien politiikkaa ja ovat kaikkien työntekijöiden tavoitettavissa.

Suhteiden muodostaminen

Saksalaiset ovat yleensä muodollisempia liikesuhteissaan ja käyttävät esimerkiksi akateemisia titteleitä ja sukunimiä puhuessaan toisilleen. Suomessa liikesuhteiden luominen ja hoito on yleensä epävirallisempaa ja ihmiset puhuttelevat toisiaan etunimillä. Saksalaisessa yrityskulttuurissa seurustelu työn ulkopuolella ei ole niin yleistä kuin muissa maissa, vaan se mahdollisuus on usein varattu muodollisiin tilaisuuksiin tai töiden jälkeisiin järjestettyihin tilaisuuksiin. Seurustelu työn ulkopuolella nähdään keinona rakentaa luottamusta ja vahvistaa liikesuhteita.

Koulutusta tarjolla

Kiinnostuitko Saksan ja Suomen välisten liiketoimintakulttuurien eroista? Erittäin suosittu Business Culture -valmennuksemme saattaa ajan mittaan säästää sinulta pitkän pennin!

Lue lisää:

<https://ahkfinnland.de/fi/saksaan-ja-maailmalle/koulutuspalvelut>

KESKUS- KAUPPAMARI

Keskuskauppamari, World Trade Center Helsinki,
PL 1000, Aleksanterinkatu 17, 00100 Helsinki | puh. 09 4242 6200
keskuskauppamari@chamber.fi | @K3FIN
kauppamari.fi